

JUSTIITSMINISTEERIUM

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
info@mkm.ee

Teie 24.09.2024

Meie 14.11.2024

nr 2-2/2404-1, MKM/24-0963/-1K
nr 8-2/6877

Kosmoseseaduse eelnõu kooskõlastamine

Austatud minister

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on esitanud Justiitsministeeriumile kooskõlastamiseks kosmoseseaduse eelnõu. Justiitsministeerium kooskõlastab eelnõu märkustega.

I. Üldised tähelepanekud

1. **Kosmosetegevusloa regulatsioon** – palume kriitilise pilguga vaadata üle eelnõu 4. peatüki sätted ja analüüsida kosmosetegevusloa taotlemise, andmise, muutmise, kehtivuse peatamise ja kehtetuks tunnistamise reguleerimise vajadust eelnõuga kavandatavas mahus.

Õigussüsteemaatiliselt kohalduvad mis tahes tegevusalal tegevusloa andmisel, muutmisel, peatamisel, kehtetuks tunnistamisel jms majandustegevuse seadustiku üldosa normid (MSÜS), kui seadusega ei ole sätestatud erisusi. MSÜS üldseadusena sätestab ühtsed majandustegevust reguleerivad normid ning annab õigusliku ja terminoloogilise põhiraamistiku, mis kujundab kõiki majandustegevuse eriregulatsioone. Majandustegevuse seadustiku üldosa seadus koos majandustegevust reguleerivate eriseadustega peab moodustama ühtse majandustegevuse õiguse süsteemi.

Ka eelnõu § 2 lg 5 sätestab, et kosmoseseaduses reguleeritud ettevõtja majandustegevuse alustamisele, teostamisele ja lõppemisele kohaldatakse majandustegevuse seadustiku üldosa seadust, võttes arvesse käesolevast seadusest tulenevaid erisusi. Kahtlemata esineb erinevatel tegevusaladel majandustegevuse reguleerimisalasse jäävate üksikküsimuste suhtes erisusi, kuid nende puhul tuleb eriseadustesse sisse viia erisäte täpselt seal, kus kõrvalekaldumist vajatakse.

Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse normide dubleerimiseks valdkondlikus eriseaduses puudub aga vajadus. Dubleerimist tuleb vältida.

Samuti teeme ettepaneku, et eelnõu võiks olla tehnoloogianeutraalne. Toome näitena, et eelnõu § 15 reguleerib taotlusele lisatavaid dokumente – tuleks kaaluda, kas kõik lisatavad peavad olema dokumendid või saaksid need olla ka andmete kujul. Palume eelnõu läbivalt üle vaadata.

Palume kosmosetegevusloa regulatsiooni analüüsida, eelnõu muuta ja MSÜS-s sätestatud normide dubleerimist vältida.

2. **Menetlustähtajad** – eelnõus on erinevate toimingute ja haldusaktide andmise menetlustähtajaks sätestatud 60 või 90 tööpäeva, mida on võimalik mõistliku aja võrra pikendada. Palume hinnata, kas 60-tööpäevane menetlustähtaeg on ühtviisi põhjendatud nii tegevusloa taotluse lahendamiseks kui ka näiteks kosmoseobjekti registrist kustutamiseks.

Menetlustähtaeg peab olema vastavuses toimingu sooritamiseks või haldusakti andmiseks kuluva ajaga. Seetõttu on küsitav, kas kosmoseobjekti registrist kustutamine nõuab samapalju aega kui kosmosetegevusloa taotluse lahendamine.

Lisaks ei saa pidada põhiseaduspäraseks (PS §-d 3, 14, 31) eelnõus ette nähtud võimalust pikendada seaduses sätestatud tähtaega mõistliku aja võrra. Taotlejal peab olema võimalik aru saada, millise aja jooksul tema taotlus lahendatakse. Vastupidisel juhul ei ole taotlejal mõistlikult võimalik oma tegevust planeerida.

MSÜS § 20 lg 3 sätestab, et majandushaldusasutus võib taotluse lahendamise tähtaega üks kord kuni 30 päeva võrra pikendada, kui see on vajalik üksiku juhtumi keerukuse tõttu, teavitades sellest taotluse esitanud ettevõtjat. Majandushaldusasutus peab tähtaja pikendamise vajadust ja selle kestust taotluse esitanud ettevõtjale edastatud teates põhjendama.

Palume hinnata sätestatud menetlustähtaegade valikut, samuti vältida tähtaegade pikendamist „mõistliku aja võrra“ ning eelnõu vastavalt muuta.

3. **Eelnõu 12. ptk** – reguleerib vastutust. Palume seletuskirja täiendada ning lisada kõikide väärtelosõtete selgituste juurde konkreetsed paragrahvid, kust need nõuded tulenevad, mille rikkumise eest on vastutus kavandatud. See on vajalik selleks, et isikutel oleks võimalik aru saada, milliste normide kohaselt tuleb neil käituda nii, et vältida karistust.

Eelnõu §-des 54, 56 ja 57 on füüsilisele isikule võimalik karistusena kohaldada lisaks rahatrahvile ka aresti. Tegemist on väga tõsise karistusega, kuna sellega võetakse isikult vabadus. Seetõttu tuleb seletuskirjas sellist otsust selgitada ja ka põhjendada.

II. Sisulised märkused

4. **Eelnõu § 2** – sätestab seaduse kohaldamisala. Seaduse lai kohaldamisala vajaks põhjalikku lahti seletamist ja vajadusel eelnõus täpsustamist. Seletuskirjas esitatud selgitused ei ole eelnõu sisu olulisust arvestades piisavad.

Eelnõu seletuskirjas peaks avama seaduse kohaldamisala konkreetsete sätete lõikes täpsemalt, nt millest tulenevalt ja milliseid kohustusi on Eesti riik kohaldamisala puudutavalt endale võtnud ja miks need just sellisel kujul eelnõusse on jõudnud.

Näide: eelnõu kohaselt kohaldatakse kosmoseseadust Eesti Vabariigi territooriumil toimuvale kosmosetegevusele (§ 2 lg 1). Samas kehtib seadus eelnõu § 2 lg 2 kohaselt ka väljaspool Eesti Vabariigi territooriumi toimuvale kosmosetegevusele, kui: 1) see toimub Eestis registreeritud vee- või õhusõiduki pardal või 2) seda teeb Eesti kodanik või Eestis asutatud juriidiline isik või 3) seda teeb isik, kes elab Eestis pikaajalise elaniku elamisloa või alalise elamisõiguse või tähtajalise elamisloa või elamisõiguse alusel.

Küsimus näite pinnalt oleks, kuidas seadust kohaldatakse, sealhulgas millest sõltub ja milles seisneb Eesti riigi vastutus nt olukorras, kus: a) Eesti kodanik või § 2 lg 2 p-des 2 ja 3 nimetatud isik tegutseb välisriigis (arvestades mh ka füüsiliste isikute topeltkodakondsuse võimalust); b) kosmosetegevus toimub Eesti territooriumil viibiva välisriigis registreeritud vee- või õhusõiduki pardal või sellega tegeleb välisriigi kodanik, välisriigis asutatud juriidiline isik või välisriigi pikaajalise elaniku elamisloa omanik.

Kokkuvõttes vajab selgust, mille eest Eesti riik vastutab, sh kas Eesti riik oma territooriumil toimuva eest vastutab nõ ainuisikuliselt või on vastutus kuidagi jagatud. Kas Eesti riik saab vastutuse küsimuses tugineda sellele, et kosmosetegevusega tegeles välisriigist pärinev isik, ja vastupidi? Seda küsimust peaks eelnõus ja seletuskirjas põhjalikult avama, kuna eelnõu keskne eesmärk on piiritleda Eesti riigi vastutus kosmosetegevuses.

Palume eelnõu ja seletuskirja selgitustega täiendada.

5. **Eelnõu § 12 lõike 3 punkti 3** kohaselt ei ole isik usaldusväärne, kui teda on karistatud esimese astme kuriteo või tema päritoluriigi õiguse kohaselt võrdväärse raskusastmega kuriteo eest. Tänuväärsest märgitakse seletuskirjas, et välisriigis kehtiv kuritegude liigitamise süsteem ei pruugi olla sarnane Eestiga. Sellisel juhul peab pädev asutus vajaduse korral spetsialistide abil hindama, kas kõnealune tegu on vastav Eesti esimese astme kuriteole. Palume seletuskirjas täpsustada, keda peetakse silmas pädeva asutuse all ja kes on need spetsialistid, kes hindavad tegude vastavust.

Eelnõu §-st 3 võib aru saada, et pädevaks asutuseks on Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet. Kui jah, siis palume selle seletuskirjas selgelt § 12 osas ka välja tuua. Märgime, et TTJA-l ei pruugi olla olemas kõiki neid andmeid, mida usaldusväärse hindamiseks vaja on, ning seetõttu peab olema selge ka see, kellelt ja kuidas TTJA andmeid küsib.

Märgime, et TTJA ei ole kriminaalmenetluse seadustiku § 31 kohaselt uurimisasutus, kes kriminaalasju menetleb. Seetõttu kahtleme, kas TTJA-l on käesoleval hetkel olemas oskused erinevate riikide kuritegude sisuliseks võrdlemiseks, et hinnata, kas tegemist on esimese astme kuriteoga Eesti õiguse mõttes või mitte. Kui see kahtlus on alusetu, palume seda seletuskirjas põhjendada.

Palume eelnõu ja seletuskirja täiendada.

6. **Eelnõu 4. ptk 2. jagu** – kosmosetegevusloa andmine – puudu on tegevusloa kontrolliese (MSÜS § 18) ehk nende majandustegevuse nõuete kogum, mille täitmist kontrollitakse enne tegevusloa andmist ja mille täitmisest sõltub ka majandustegevuse lubatavus. Loomulikult peab lisaks tegevusloa kontrolliesemesse kuuluvatele majandustegevuse nõuetele täitma ka teisi majandustegevuse nõudeid, kuid mitte kõikide nõuete täitmist ei ole vaja või ei saagi enne tegevusloa väljastamist kontrollida.

Tegevusloa kontrollieseme määratlemisel on oluline tähtsus ka järelevalve teostamisel ja haldussunni kohaldamisel, sest kontrolliesemesse mittekuuluvate nõuete rikkumine ei saa olla aluseks tegevusloa kehtetuks tunnistamisele. Seda põhjusel, et kui loa saamine ei sõltu nende nõuete täitmisest, siis ei tohiks neist sõltuda ka loa kehtivus. Kõik sellised majandustegevuse nõuded, millele vastavust on ettevõtjast lähtuva ohu vältimiseks vajalik kontrollida enne majandustegevusega alustamise lubamist, peavad seega moodustama tegevusloa kontrollieseme, mille hilisema rikkumise korral on majandushaldusasutusel õigus ka tegevusloa kehtetuks tunnistada. Tegevusloa kontrolliesemesse kuuluvad nõuded sätestatakse selguse huvides eraldi paragrahvina (vt nt rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 72; elektrituruseaduse § 26).

Palume eelnõu täiendada.

7. **Eelnõu § 17 lg 1** sätestab, et kosmosetegevusloa taotluse lahendamise tähtaeg hakkab kulgema arvates kõigi nõutavate andmete esitamisest. Kuna sama põhimõtte sätestab ka MSÜS § 20 lg 1, mis kohaldub tegevusalade üleselt majandustegevust reguleeriva üldseadusena ka kosmosetegevusloa andmisel, siis palume vastava korduse kosmoseseaduse kui eriseaduse § 17 lg-s 1 välja jätta. Sama märkuse teeme ka **eelnõu § 23 lg 2** kohta.

Palume eelnõu muuta.

8. **Eelnõu § 17 lg 1** teise lause kohaselt võib pädev asutus tegevusloa andmise otsuse tegemise tähtaega mõistliku aja võrra pikendada, kui see on vajalik juhtumi keerukuse tõttu. Kavandatav säte on probleemne seetõttu, et taotlejal puudub ilma kindlaksmääratud ja avalikustatud tähtajata kindlus, millise aja jooksul on pädeva asutuse otsust oodata. Vastavalt MSÜS § 19 lg-le 3 võib tegevusloa taotlust lahendav majandushaldusasutus üldnormina taotluse lahendamise tähtaega üks kord kuni 30 päeva võrra pikendada, kui see on vajalik üksikjuhtumi keerukuse tõttu, teavitades sellest taotluse esitanud ettevõtjat. Majandushaldusasutus peab tähtaja pikendamise vajadust ja selle kestust taotluse esitanud ettevõtjale edastatud teates põhjendama. Teeme sama märkuse ka **eelnõu § 23 lg 2, § 32 lg 4, § 42 lg 2 ja § 44 lg 4** kohta.

Kui MSÜS-s sätestatud tähtaeg sobib, siis tuleb lähtuda sellest ja tähtaja pikendamise sätteid eelnõust välja jätta. Kui soovitakse sätestada MSÜS-s sätestatust pikemat tähtaega, siis tuleb eelnõus sätestada erisus MSÜS-ist ja erisuse vajadust ka seletuskirjas põhjendada.

Palume eelnõu muuta ja seletuskirja täiendada.

9. **Eelnõu § 17 lg 3** sätestab: „Kui kosmosetegevusluba taotleb valitsusasutus, võib jätta loale märkimata või osaliselt märkimata käesoleva paragrahvi lõike 2 punktis 3 sätestatud teabe, kui teave on riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse kohaselt riigisaladus.“.

Kuna Eesti loob kosmosetegevusega seotud koostöös eelduslikult ka *salastatud välisteavet*, siis võiks kosmosetegevusloa sättes kasutada *riigisaladuse* asemel üldist terminit – RSVS tähenduses *salastatud teave*.

Omaette küsimus on, kas loal peaks salastatud teave olema siiski ka kajastatud (nt loa lisana), kuid see osa teabest peaks olema omakorda RSVS reeglite kohaselt kaitstud ja töödeldav. Küsimus vajaks asjaomaste asutustega koostöös täiendavat arutelu, mistõttu palume eelnõu ka asjaomastele asutustele arvamuse avaldamiseks edastada.

10. **Eelnõu § 19 lg 1** sätestab, et pädev asutus keeldub kosmosetegevusloa andmisest majandustegevuse seadustiku üldosa seaduses sätestatud juhtudel, ja lõige 2 sätestab juhud, mille esinemise korral on pädeval asutusel tegevusloa andmisest keeldumisel kaalutlusõigus.

Juhime tähelepanu, et eeltoodud keeldumise aluste puhul võib esineda vastuolu, kuna sama keeldumise alus on märgitud nii imperatiivse keeldumise alusena kui ka halduse diskretsiooni võimaldava alusena. Nimelt, kõnealuse paragrahvi lõike 2 punkti 3 kohaselt võib pädev asutus keelduda kosmosetegevusloa andmisest, kui tegevusloa taotlemisel on esitatud tegelikkusele mittevastavaid andmeid. Samas tulenevalt eelnõu § 19 lg-st 1 tuleb MSÜS § 25 lg 1 p 4 alusel tegevusloa andmisest keelduda, kui ettevõtja on tegevusloa taotluses esitanud tahtlikult valeandmeid, mis võiksid mõjutada taotluse lahendamist ning mille esitamata jätmise korral tuleks tegevusloa andmisest keelduda muudel käesolevas paragrahvis nimetatud alustel.

Palume eelnõu parandada.

11. **Eelnõu § 19 lg 2 p 4** näeb ette, et pädev asutus võib keelduda tegevusloa andmisest, kui kosmosetegevusloa taotleja ei esitanud tähtaegselt või on keeldunud esitamast pädevale asutusele lisateavet taotluse lahendamiseks.

Juhime tähelepanu, et siin tuleb eristada olukorda, kus pädev asutus võib vastavalt MSÜS § 20 lg-le 1 jätta tegevusloa taotluse lahendamata ehk läbi vaatamata, kui ettevõtja jätab esitamata tegevusloa taotluses esitamisele kuuluvad andmed, ning olukorda, kus esitatud andmete sisulise kontrolli järeldusena tuleb taotlus jätta rahuldamata mitesobivuse tõttu.

Seetõttu leiame, et eelnõu § 19 lg 2 p-s 4 kirjeldatud juhul tuleks taotlus jätta MSÜS § 20 lg 1 alusel läbi vaatamata, mitte keelduda loa andmisest.

Palume eelnõu parandada.

12. **Eelnõu § 24** sätestab kosmosetegevusloa kehtivuse lõppemise alused, mis kattuvad MSÜS §-s 40 sätestatud alustega. Eelnõu § 2 lg-st 5 nähtuvalt kohaldatakse kosmosetegevuse kui majandustegevuse alustamisele, teostamisele ja lõppemisele majandustegevuse seadustiku üldosa seadust, võttes arvesse kosmoseseadusest tulenevaid erisusi. Arvestades, et eelnõu ei sätesta kosmosetegevusloa lõppemisel erisusi võrreldes majandustegevuse seadustiku üldosa seadusega, siis palume § 24 eelnõust välja jätta.

13. **Eelnõu §-d 25 ja 26** sätestavad vastavalt kosmosetegevusloa kehtetuks tunnistamise ja kehtivuse peatamise alused, kusjuures mõlemal juhul on otsustamine pädeva asutuse kaalutlusõiguse ese – sellele viitab mõlemas sättes kasutatud sõna "võib" - kuigi seletuskirjas on § 25 kohta märgitud, et selles sätestatud aluste esinemisel tuleb tegevusluba kehtetuks tunnistada.

Tegevusloa kehtetuks tunnistamise alused sätestab ka MSÜS § 37, eristades aluseid, millal peab tegevusloa kehtetuks tunnistama, ja aluseid, millal on majandushaldusasutusel kaalutusõigus tegevusloa kehtetuks tunnistamise üle otsustamisel. Eelnõu §-s 25 sätestatud kosmosetegevusloa kehtetuks tunnistamise aluste puhul tekitab probleeme asjaolu, et mõned alused on MSÜS § 37 lg 1 kohaselt juhud, millal tegevusloa tuleb kehtetuks tunnistada – nt § 25 lg 1 p 1 ja MSÜS § 37 lg 1 p 1.

Palume need alused üle vaadata ja hinnata nende sätestamise vajadust eelnõus.

- 14. Eelnõu §-s 26** sätestatud tegevusloa peatamise aluste juures tekib samuti vastuolu MSÜS §-ga 43, kuna selle kohaselt on tegevusloa kehtivuse peatamine ajutine meede kuni rikkumise kõrvaldamiseni või majandustegevuse keelamise või tegevusloa kehtetuks tunnistamise otsustamiseni. Oluline on rõhutada, et tegevusloa kehtivuse peatamine on sellisel juhul lubatud majandustegevuse nõude või tegevusloa kõrvaltingimuse olulise rikkumisega kaasneva kõrgendatud ohu või olulise ohu korral. Samuti on peatamine lubatud riikliku järelevalve teostamise takistamisel kuni järelevalve teostamise võimaldamiseni.

Seetõttu palume hinnata, kas eelnõus ikkagi on vaja eraldi sätestada kehtetuks tunnistamise ja peatamise alused. See saab olla põhjendatud üksnes juhul, kui kosmoseseadus kui eriseadus sätestab majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse regulatsioonist erisused, kusjuures erisuste kehtestamine peab olema põhjendatud.

- 15. Eelnõu §-d 27 ja 28** sätestavad kosmosetegevusloa muutmise alused ja selle aluseks olevate andmete muutmise teavitamise korra.

Juhime tähelepanu, et majandustegevusega seotud asjaolude ehk nii majandustegevuse üldandmete kui ka tegevusloa kontrolliesemega seotud asjaolude või kõrvaltingimustega seotud asjaolude muutmise kavatsusest teavitamise kohustuse ja muudatuste menetlemise korra sätestavad ka MSÜS §-d 30 ja 32.

Kuivõrd MSÜS hakkab üldseadusena kohalduma ka kosmostegevusele kui majandustegevusele, siis palume ka siin hinnata eelnõu §-de 27 ja 28 (samuti § 44) vajalikkust. Kui kosmoseseadusega soovitakse reguleerida neid küsimusi üldseadusest erinevalt, siis tuleb üldseaduse regulatsioonist kõrvalekaldumist põhjendada ning tagada, et eriseaduse regulatsioon on vähemalt sama tihe kui üldseaduse vastav regulatsioon. Üldseaduse dubleerimist tuleb vältida.

- 16. Eelnõu § 29** näeb ette kosmoseobjektide ja kosmosetegevuslubade registri, mille eesmärk on muu hulgas kosmosetegevuslubade üle arvestuse pidamine. MSÜS § 8 lg 2 kohaselt on ka majandustegevuse registri (MTR) eesmärk võimaldada ettevõtjate ja nende majandustegevuse üle arvestuse pidamist ja järelevalve teostamist, kusjuures registri vastutav töötaja on samuti Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA).

Arvestades kahe registri eesmärgilist kattuvust, palume hinnata, kas eraldi registri loomine kosmosetegevuslubade jaoks on vajalik ja põhjendatud, ning eelnõu vastavalt parandada.

- 17. Eelnõu § 29 lg 1** – andmekogu põhimääruse kohaselt töödeldakse andmekogus ka isikuandmeid. Igasugust isikuandmete kogumist, säilitamist, kasutamist ja avalikustamist käsitatakse eraelu puutumatuse (PS § 26) riivena¹. PS § 11 kohaselt tohib õigusi ja vabadusi piirata ainult kooskõlas põhiseadusega. See tähendab, et niisugune piirang peab olema kooskõlas ka PS § 3 esimese lausega, mille kohaselt teostatakse riigivõimu üksnes põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel. Sättes väljendatud üldise seadusereservatsiooni põhimõtte järgi peab põhiõigusi puudutavates küsimustes kõik olulised otsused langetama seadusandja. Seetõttu tuleb isikuandmetega seonduv sätestada seaduse tasandil, tuues välja töödeldavate isikuandmete liigid (IKÜM art 23 lg 2 p a). Käesoleval juhul on selleks isiku üldandmed.

Põhimääruse § 15 lõike 3 kohaselt on andmekogusse kantud lubadele ja registreeringutele märgitud füüsilisest isikust loa omaja nimi ja isikukood avalikud. Palume täpsustada, mida antud säte tähendab. Kas see tähendab seda, et loa omaja nimi ja isikukood avalikustatakse? Juhime tähelepanu, et avaliku teabe seaduse (AvTS) kohaselt on avalik teave kõik mis tahes viisil ja mis

¹ RKHKo 12.07.2012, 3-3-1-3-12, p 19

tahes teabekandjale jäädvustatud ja dokumenteeritud teave, mis on saadud või loodud seaduses või selle alusel antud õigusaktides sätestatud avalikke ülesandeid täites ning sellele teabele juurdepääsu võib piirata seaduses sätestatud korras (AvTS § 3). AvTS § 35 näeb ette alused, mis juhul tuleb teave tunnistada asutusesiseseks kasutamiseks. Üheks selliseks asutusesiseseks kasutamiseks tunnistamise aluseks on isikuandmed (AvTS § 35 lg 1 p 12).

Kuna igasugust isikuandmete kogumist, säilitamist, kasutamist ja avalikustamist käsitatakse eraelu puutumatuse (PS § 26) riivena, siis peab isikuandmete töötlemine olema reguleeritud seadusega - määrusega võib seaduse norme täpsustada, kuid seda üksnes selge ja täpse ulatusega volitusnormi alusel. Eelnevast tulenevalt, selleks, et AvTS § 35 lg 1 p 12 sätestatud piiragu alla kuuluvaid andmeid tohiks avalikustada, tuleb seaduses ette näha, milliseid isikuandmeid ja millisel eesmärgil avalikustatakse. Seega palume vajadusel täiendada eelnõu § 29 regulatsiooni avalikustamise eesmärgiga ja isikuandmete kategooriatega, mida antud juhul avalikustatakse.

Eelnevale lisaks palume täpsustada seaduses ka põhimääruse kehtestamise volitusnormi selliselt, et sealt nähtuks volituse selged raamid. Näiteks võiks regulatsioon olla selline:

„(x) Kosmoseobjektide ja kosmosetegevuslubade registri põhimääruses sätestatakse registri pidamise kord, sealhulgas:

- 1) andmeandjad ja nendelt saadavad andmed;
- 2) täpsem andmekoosseis;
- 3) kaasvastutavate töötlejate ja volitatud töötleja ülesanded;
- 4) andmetele juurdepääsu ja andmete väljastamise kord;
- 5) andmete säilitamise täpsemad tähtajad;
- 6) muud korralduslikud küsimused.“

- 18. Eelnõu § 29 lg 2** – kõnealuse sättega nähakse ette andmekogu pidamise eesmärgid. Juhime tähelepanu, et andmete töötlemine ei saa olla andmekogu pidamise eesmärgiks. Andmekogu kasutatakse seadusest tuleneva ülesande täitmise eesmärgil andmete töötlemiseks, andmete töötlus ise ei ole eesmärk. Palume eesmärk sõnastada ümber selliselt, et seal oleks täpsustatud, milliste ülesannete täitmiseks see on asutatud.

Sama märkus kehtib ka eelnõule lisatud andmekogu põhimääruse kavandi kohta, milles on andmekogu pidamise eesmärgina muu hulgas märgitud ka andmete säilitamist, kasutamist ja kättesaadavust. Andmekogu pidamise eesmärgiks on ka põhimääruse kohaselt teatud seadusest tuleneva ülesande täitmine, kuid andmekogu pidamine võimaldab andmeid selle eesmärgi täitmiseks säilitada, kasutada ja kättesaadavaks teha. Sellest tulenevalt tuleb ka põhimääruse kavandis jätta eesmärgi loetelust andmete töötlemine välja.

- 19. Eelnõu § 29 lg 3** – kõnealune säte näeb ette, et andmekogu vastutav töötleja on TTJA. Seletuskirja kohaselt on TTJA registri vastutav töötleja isikuandmete kaitse üldmääruse mõttes, kuid puuduvad selgitused selle kohta, kes on andmekogu haldaja, st vastutav töötleja AvTS-i mõttes. Põhimääruse kavandi kohaselt on andmekogul ainult üks vastutav töötleja, seega on ilmselt TTJA vastutav töötleja ka AvTS-i mõttes. Juhime tähelepanu, et vastutava töötleja ülesandeid on mõttekas põhimääruses reguleerida üksnes juhul, kui vastutavaid töötlejaid on mitu (kaasvastutavad töötlejad). Juhul kui andmekogul on ka volitatud töötleja, siis tema ülesanded tuleb samuti põhimääruses ette näha, kuid vastutav töötleja vastutab kõige eest, mis andmekogus toimub, kuidas seda hallatakse jne. Seega tekitab olukorras, kus andmekogul on ainult üks vastutav töötleja, tema ülesannete põhimääruses reguleerimine õiguselgusetust, kuna sellest tulenevalt võib jääda mulje justkui sellega välistatakse IKÜM-ist ja mujalt vastutavale töötlejale tulenevad kohustused.

Palume märkust põhimäärust koostades arvestada.

- 20. Eelnõu § 30** – kõnealuse sätte kohaselt säilitatakse registriandmeid ja nendega seotud alusdokumente 30 aastat andmete kustutamisest arvates. Registriandmed ja alusdokumendid arhiveeritakse ja neid säilitatakse arhiiviseaduses sätestatud korras. Juhime tähelepanu, et kui andmed kustutatakse, siis on nad kustutatud ja neid enam säilitada ei saa. Säilitamistähtaeg

tähendab seda, et tähtaja saabudes andmed hävitatakse või antakse üle Rahvusarhiivi. Kõnealusest andmekogust tuleb need aga sel juhul kustutada, võttes arvesse IKÜM-ist tulenevaid eesmärgipärasuse ja minimaalsuse põhimõtteid. Seega asutuse või andmekogu siseses arhiivis andmete säilitamine peab mahtuma kehtestatud säilitamistähtaja sisse.

Eelnõus tuleb ette näha, kui kaua andmeid maksimaalselt andmekogus säilitatakse ja millest arvates (näiteks kande tegemisest arvates). Säilitamise tähtaegu on võimalik põhimääruses vajadusel täpsustada erinevate andmekoosseisude või andmestike lõikes. Seletuskirjast peab nähtuma, miks on ette nähtud andmete säilitamise tähtaeg vajalik just selle andmekogu eesmärgist lähtuvalt. Muu hulgas tuleb seletuskirjas välja tuua, kas andmed kantakse mingil hetkel arhiivi, kui jah, siis kas isikustatud või isikustamata kujul, ning miks arhiivi kandmine on vajalik. Kui andmed kantakse arhiivi isikustatud kujul, siis tuleks see ette näha seaduse tasandil, et oleks selge, kui kaua isikustatud andmeid säilitatakse. Seaduses tuleb ette näha andmete maksimaalne säilitamise tähtaeg, võttes arvesse ka arhiivis andmete säilitamise perioodi. Hetkel ei ole võimalik eelnõu ega seletuskirja põhjal aru saada, kas andmeid säilitatakse kokku 30 aastat ja mis hetkel ja mis kujul nad arhiivi kantakse ja miks arhiveerimine vajalik on.

Lisaks juhime tähelepanu eelnõu § 30 kavandatud teise lausega seoses, et arhiiviseaduses reguleeritakse üksnes nende andmete säilitamist, mis omavad sellist tähtsust, mis antakse üle Rahvusarhiivile. Palume veenduda, et viide arhiiviseadusele on asjakohane. Juhul kui silmas ei ole peetud selliseid arhivaale, mis kuuluvad Rahvusarhiivile üleandmisele, siis tuleb arhiivis andmete töötlemise reeglid näha ette põhimääruses.

Palume eelnevast tulenevalt eelnõu § 30 sõnastust ja sellele seletuskirjas antud selgitusi täpsustada.

- 21. Eelnõu § 34 lg 1 p 10** nähtuvalt tuleb koos kosmoseobjekti registreerimistaotlusega esitada ka sagedusluba raadiosageduste kasutamiseks kosmosetegevuses. Kuna kosmoseobjekti registreerimise taotlus esitatakse TTJA-le, kes ühtlasi väljastab sageduslube, siis saab TTJA ise kontrollida, kas taotlejal on olemas kehtiv sagedusluba. Vastavalt avaliku teabe seadus § 43¹ lg 3 lähtutakse andmekogusse andmete kogumisel andmete ühekordse küsimise põhimõttest. Seega kui pädeval asutusel on vastavad andmed juba olemas, siis ei tohi nõuda taotlejalt nende andmete uuesti esitamist.

Palume kõnealune norm eelnõust välja jätta.

- 22. Eelnõu § 37** sätestab, et kosmoseobjekti registreerimisest keeldumise otsus tehakse 60 tööpäeva jooksul või 30 tööpäeva jooksul arvates puuduste kõrvaldamiseks antud tähtaja möödumisest. Esiteks jääb selgusetuks, miks on vaja eraldi reguleerida keelduva otsuse tähtaega, kui eelnõu §-s 36 on juba sätestatud registrisse kandmise tähtaeg.

Mõistlikum oleks sätestada ühe paragrahvina kosmoseobjekti registreerimise taotluse lahendamise tähtaeg, mille jooksul tuleb pädeval asutusel otsustada registrisse kandmine või sellest keeldumine. Lisaks jääb eelnõu § 37 puhul arusaamatuks, kas keelduv otsus tuleb teha 60 tööpäeva jooksul või 60+30 tööpäeva jooksul.

Juhime tähelepanu, et tulenevalt hea halduse põhimõttest ja haldusmenetluse võimalikult efektiivse, s.t ka kiire toimetamise nõudest tuleb taotluse nõuetele vastavuse kontroll viia läbi viivitamata. Seega tuleb nii taotluse nõuetele vastavuse kontroll kui ka registreerimisest keeldumine otsustada 60 tööpäeva jooksul, kusjuures taotluse lahendamise tähtaja kulgemine peatub taotluses esinevate puuduste kõrvaldamise ajaks. Seega puudub vajadus eraldi 30-tööpäevase tähtaja sätestamiseks.

Palume eelnõu parandada.

- 23. Eelnõu §-d 43, 44 ja 45** sätestavad kosmostegevuse lõpetamise kava koostamise kohustuse, põhimõtted ja kava muutmise protseduuri. Eelnõu § 43 lg-s 1 sätestatakse, et kosmostegevus lõpetatakse kosmostegevusloa andmise aluseks oleva või pädeva asutusega kooskõlastatud kosmostegevuse lõpetamise kava alusel. Juhime tähelepanu, et eelnõu § 15 punkti 4, mis sätestab taotlusele lisatavate dokumentide koosseisu, kohaselt tuleb taotlusega esitada

tegevuskava, mis selgitab meetmeid, millega välditakse kosmoseprügi teket ja kahjulikke keskkonnamõjusid maapinnal, atmosfääris ja kosmoses.

Esiteks palume eelnõu § 15 lg 1 p-s 4 sõnastust täpsustada, et taotluse esitatava tegevuskava all mõeldakse kosmosetegevuse lõpetamise kava eelnõu § 43 lg 3 tähenduses.

Lisaks palume hinnata §-de 44 ja 45 vajalikkust, kuivõrd tegevusloa aluseks olevate andmete muutmist reguleerib ka eelnõu § 28 (vt ka märkus EN §-de 27 ja 28 kohta).

Palume eelnõu muuta.

- 24. Eelnõu § 41** näeb ette, et kosmoseobjekti omandi võib teisele isikule üle anda pädeva asutuse loal (lõige 1) ning et kosmoseobjekti omandi võib üle anda võõrandaja ja omandaja kirjaliku taotluse alusel, kui on täidetud teatud tingimused (lõige 2).

Oluline on, et omandaja vastaks seaduses ettenähtud usaldusväärst tagavatele tingimustele, et esitatud oleksid korrektsed dokumendid ja et omandi üleminek ei suurendaks rahapesu või terrorismi rahastamisega seotud riski ja sellega ei kaasne ohtu Eesti või muu Euroopa Liidu liikmesriigi julgeolekule ega avaliku korrale.

Jääb ebaselgeks, kuidas ja mis määral selles eelnõus püütakse sätestada erikorraldust omandi üleminekuks kosmoseobjektide puhul. Seadus ega seletuskiri seda otsesõnu ei märgi, kuid pigem saaks pakutavast regulatsioonist eeldada, et kosmoseregistri kannetel on informatiivne tähendus ja tegu ei ole õigust loovate ehk omandit loovate (konstitutiivsete) kannetega. Seda teemat võiks seletuskirjas selguse huvides kajastada. Iseenesest kosmoseobjektide registreerimist korraldav konventsioon ei eelda, et omandiõigus kosmoseobjektile tekiks registrisse kandmisega.

Ebaõnnestunud on § 41 lõike 2 sõnastus „Kosmoseobjekti omandi võib üle anda võõrandaja ja omandaja kirjaliku taotluse alusel“ – siit võib välja lugeda, nagu püütaks kosmosobjektide tsiviilkäibesse tuua eraldi alust omandi üleminekuks (ühine kirjalik taotlus). Tegelikult peaks ikkagi lähtuma tsiviilseadustiku üldosa ja asjaõigusseaduse üldregulatsioonist omandi ülemineku kohta (nt asja omandi üleminekuks tehingulisel teel on vaja võlaõiguslikku tehingut ja asjaõiguskokkulepet). Kui eelnõus peetakse silmas, et vajalik oleks kirjalik vorminõue emmakumma tehingu jaoks, tuleks see ka nii eelnõusse kirja panna. Ilmselt on eelnõus siiski silmas peetud, et kosmoseobjektide erilise staatuse tõttu on omandi üleminekuks vajalik täiendav samm pädeva asutuse loa näol. Siinkohal võiks aga vähemalt seletuskiri rohkem lahti kirjutada, mis oleks sellise loaõiguse tagajärg: kas sellise loa puudumine muudab kokkuleppe omandi üleandmiseks ja/või võlaõigusliku alustehingu automaatselt tühiseks (sest loa andmise regulatsiooni eesmärgiks oleks nt riigi julgeolekut ohustavate tehingute vältimine) või on asjaõiguskokkulepe kuni loa saabumiseni tingimuslik (hõljuvalt kehtetu).

Seaduse järgi võib kosmoseobjekti omandi ülemineku luba menetleda kuni 90 päeva; võimalik on ka selle tähtaja pikendamine. Seadus ütleb eraldi ka seda, et juhul kui loa menetlemise tähtaeg on möödunud, ei tähenda see seda, et luba oleks vaikimisi antud. Ei ole päris selge, kas sooviks on saavutada olukord, et kuni (positiivse) loa väljastamiseni omand üle ei lähe. Kui pooled on omandi üleminekus tegelikult juba kokku leppinud, siis toob selline protsess käibesse kaasa õigusliku ebaselguse.

Palume seletuskirjas neid kaalutlusi kirjeldada ja vajadusel eelnõu täpsustada.

- 25. Eelnõu § 49** kohustab kosmosetegevusloa taotlejat sõlmima kosmosetegevuse tulemusena või kosmoseobjekti tekitatud kahju hüvitamise tagamiseks enne kosmosetegevusloa taotlemist vastutuskindlustuslepingu (säte täpsustab tingimusi). Lõikes 4 sätestatakse, et selline kindlustusleping allub Eesti õigusele ja sellega seotud vaidlusi lahendab Eesti kohus ning et sellest kõrvalekalduv kokkulepe on tühine.

Selline regulatsioon ei pruugi olla õiguspärane, arvestades kehtivat Euroopa Liidu õigusraamistikku. Hoolimata sellest, et reguleeritakse avalik-õiguslikel eesmärkidel kehtestatavat vastutuskindlustust, on kindlustusleping olemuslikult eraõiguslik suhe ning Euroopa Liidus on juba

kokku lepitud ühtsed reeglid selle kohta, kuidas määratakse eraõiguslike vaidluste jaoks kohtualluvus; samuti on kokku lepitud reeglid kohaldatava õiguse jaoks.

Kohtualluvus leitakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. a määruse nr 1215/2012, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist tsiviil- ja kaubandusajades (uuesti sõnastatud) alusel ning selle rakendusala hõlmab ka kindlustussuhteid. Määrusena on see otsekohalduv ning liikmesriigid ei saa neid reegleid ühepoolset muuta. Kohaldatava õigusega tegeleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. a määrus nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (nn Rooma I määrus), mis hõlmab ka kindlustuslepinguid. Määruse art 7 lg 4 punkt b aga lubab liikmesriigil erandina sätestada kindlustuslepingute suhtes, mis katavad riske, mille suhtes liikmesriik on kehtestanud kindlustamiskohustuse, et kindlustuslepingu suhtes kohaldatakse kindlustamiskohustuse kehtestanud riigi õigust. Seega kohaldatava õiguse osas võib olla pakutud reegel õiguspärane, kuid vajaks siiski täiendavalt läbimõtlemit.

Eelnõu § 21 (vabastused erandi alusel) sätestab, et pädev asutus võib erandi kohaldamisel vabastada kosmosetegevusloa taotleja käesolevas seaduses sätestatud kindlustamise kohustuse täitmisest või kehtestada kindlustuslepingule eritingimusi eelkõige kindlustusjuhtumi või hüvitise summa kohta. Sisuliselt tundub olevat blankoveksliga pädevale asutusele - tekib küsimus, miks üldse kindlustuskohustust kehtestada, kui nii ehk teisiti võib pädev asutus sellest piiramatult vabastada. Eelnõus ja seletuskirjas tuleks vähemalt nimetada, mis puhkudeks need erandid mõeldud on ja mis eesmärkidel neid erandeid võiks kehtestada (teadustegevus, avalik huvi vms).

Palume eelnõu parandada ja seletuskirja täiendada.

26. **Eelnõu § 50 lõike 1** kohaselt teeb riiklikku ja haldusjärelevalvet pädev asutus, samas sama paragrahvi lõikes 2 on nimetatud Transpordiametit ja lõikes 3 Riigi Infosüsteemi Ametit. Sel juhul peab ka lõikes 1 välja tooma pädeva asutuse ehk TTJA (kui on silmas peetud TTJA-d), et oleks arusaadav, milline asutus järelevalvet teeb.
27. **Eelnõu § 51** – ebaselgeks jääb, mida paragrahv reguleerib. Kas pädeva asutuse (kas selleks on TTJA?) õigusi haldusjärelevalve või riikliku järelevalve tegemisel? Isikute ring, kellelt võib nõuda dokumente, aruandeid, tasuta teavet, suulisi ja kirjalikke selgitusi, on eelnõus väga lai. Haldusjärelevalvet tehakse haldusorgani üle, mis tähendab seda, et küsitleda saab haldusorgani töötajaid, mitte kõrvalisi isikuid. Palume eelnõu parandada.
28. **Eelnõu § 51 lg 4** kohaselt võib selgitusi andma kohustatud isik keelduda pädevale asutusele selgituse andmisest kriminaalmenetluse seadustiku §-s 71 või 73 sätestatud alustel. Seda, millistel alustel saab keelduda kahtlustatava või süüdistatavana, reguleerib KrMS, kuid kõnesoleval juhul on tegemist haldusjärelevalvega ja viited kriminaalmenetluse seadustikule ei ole asjakohased. Palume see norm eelnõust välja jätta.
29. **Eelnõu § 52 lõikes 1** on toodud terve rida KorSi meetmeid, sh KorS § 31 – sundtoomine, valdusesse sisenemine jms. Kas ja millega on põhjendatud nii ulatuslike meetmete kasutamine, ei selgu ka seletuskirjast. Palume seletuskirja täiendada ja valitud erimeetmeid põhjendada, et oleks võimalik normi sisuliselt hinnata.
30. **Eelnõu § 52 lg 3** kohaselt on pädeval asutusel lubatud kasutada vahetut sundi KorSis sätestatud alustel ja korras. Palume vahetu sunni laiendamine eelnõust välja jätta, sest käesoleva eelnõu puhul ei ole vahetu sunni kohaldamise õigus põhjendatud.
31. **Eelnõu § 52 lg 4** kohaselt kannab välisriigis järelevalve tegemise kulud käitaja või kosmoseobjekti omanik ATS-i alusel. Kui järelevalvet tegev ametnik peab oma teenistusülesandeid täites viibima välislähetuses, tagatakse tema lähetuskulude hüvitamine ATSi alusel. Seetõttu tuleb see norm eelnõust välja jätta.
32. **Eelnõu §-ga 55** nähakse ette vastutus kosmosetegevusele esitatavate nõuete rikkumise eest, kui see toob kaasa ohtlikkuse varale, keskkonnale, riigi julgeolekule või riigikaitseobjektile.

Seletuskirjas märgitakse, et juba seaduse jõustumise ajaks Maa orbiidile või sellest kaugemale saadetud objektid peavad vastama teatud standarditele, kuivõrd on selge, et kosmoseobjektid peavad olema ohutud. Palume seletuskirjas märkida, kus need standardid on kirjas ja kus on võimalik nendega tutvuda. Palume seletuskirjas rohkem lahti seletada ka see, mida tähendab ohtlikkus varale, keskkonnale, riigi julgeolekule, riigikaitseobjektile ja kuidas neid kriteeriume hinnatakse. Palume viidata konkreetsetele sätetele, kust nõuded tulenevad.

Kui lugeda eelnõu § 5 lõiget 1, siis on kosmosetegevus ja kosmoseobjekt ohutu, kui see ei põhjusta ohtu inimesele, varale, keskkonnale, avalikule korrale ega riigi julgeolekule. Tõstatame küsimuse, miks § 55 loetelus ei ole loetelus nimetatud inimest ja avalikku korda? Palume selgitada, miks võrreldes §-ga 5 on eelnõu § 55 loetelusse lisatud riigikaitseobjekt. Oleme seisukohal, et need loetelud peavad olema ühesugused. Samuti tõusetuvad küsimused, miks eristatakse ohtu ja ohtlikkust ning kuidas ohul ja ohtlikkusel vahet teha.

Palume eelnõu ja seletuskirja täiendada.

- 33. Eelnõu §-ga 66** muudetakse karistusseadustiku § 372 (tegevusloata ja keelatud majandustegevus) lõike 2 punkti 3. Seletuskirjas märgitu kohaselt on eesmärk kriminaliseerida tegevusloata kosmosetegevus. Reguleerimise eesmärk on omada ülevaadet, et kosmosetegevusega seotud käitaja oleks võimeline kosmosetegevust tegema eelnõus sätestatud põhimõtteid ja nõudeid järgides. Normi eesmärk on mh preventiivne, et vältida tegevusloata kosmosetegevust.

Eelnõu §-ga 59 soovitakse sätestada vastutus kosmosetegevusloata kosmosetegevuse eest. Seletuskirjas öeldakse, et kosmosetegevusele seatud nõuete järgimine on oluline ning selle kontrollimise põhimehhanism on kosmosetegevusloa regulatsioon. Juhul, kui kosmosetegevust tehakse ilma kosmosetegevusloata, ei ole võimalik kontrollida nõuete järgimist ning kosmosetegevus võib olla ohtlik ja rikkuda keskkonda. Seega peab olema määratud sanktsioon kosmosetegevusloata kosmosetegevuse eest.

Palume seletuskirja täiendada ja põhjalikult selgitada, mille poolest erineb §-s 59 kavandatud vastutus kosmosetegevusloata kosmosetegevuse eest KarS §-s 372 sätestatud tegevusloata tegutsemise eest kosmosetegevuse tegevusalal ja kuidas neid tegevusi eristatakse.

- 34. Rahatrahv ja sunniraha** – kui võrrelda ühelt poolt juriidilisele isikule väärteo eest karistusena kavandatavat kuni 100 000 euro suurust rahatrahvi ning teiselt poolt järelevalve käigus kohaldada lubatud sunniraha (eelnõu § 53) kuni 450 000 eurot, siis on järelevalve käigus kohaldatav meede kordades kõrgem kui väärteo eest ettenähtud karistus.

Juhime tähelepanu, et sunniraha ei ole karistus. Märgime, et karistus on *ultima ratio* ehk riigi sekkumise viimane, kõige intensiivsem vahend. *Ultima ratio* põhimõttest tulenevalt peaks riikliku järelevalve käigus kohaldatav meede olema karistusest leebem. Seega peab sunniraha kohaldamise praktika tagama, et sunniraha on igal konkreetsel juhtumil kas madalam või äärmisel juhul võrdne väärteo eest rakendatava rahatrahviga.

Palume seletuskirjas täiendavalt selgitada, kuidas tagatakse, et riikliku järelevalve käigus kohaldatav sunniraha ei mõju oma olemuselt juriidilisele isikule karistusena. Sama probleem tõusetub ka füüsilise isiku sunniraha suurusega, mis on kavandatud kuni 6400 euro suuruses summas, samas kui väärteo eest saab isikut karistada maksimaalselt kuni 1200 euro suuruse rahatrahviga.

Palume arvestada *ultima ratio* põhimõttega ja eelnõu parandada.

- 35. Andmekaitse Inspeksiooni arvamuse küsimine** – isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) kohaselt peab liikmesriik konsulteerima järelevalveasutusega (Andmekaitse Inspeksioon (AKI)), kui koostamisel on riigi parlamendis vastu võetava õigusakti eelnõu või sellisel õigusaktil põhinev rakendusakt, mis seondub isikuandmete töötlemisega (vt IKÜM art 36 lg 4). Tavaliselt on selle kohustuse täitmiseks AKI kaasatud eelnõu esimese kooskõlastusringi raames arvamuse küsimise näol. Vastavalt IKÜM artiklile 52 tegutseb AKI IKÜM-iga kooskõlas antud ülesannete täitmisel ja

volituste kasutamisel täiesti sõltumatult. Seetõttu ei ole Justiitsministeeriumil võimalik kohustada AKI-t andma oma sisendit valitsemisala ühtse seisukoha kujundamiseks.

Tulenevalt Vabariigi Valitsuse 13.01.2011 määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement“ §-st 4 palume eelnõu arvamuse andmiseks esitada ka AKI-ile.

III. Muud märkused eelnõu ja seletuskirja kohta

- 36.** Palume arvestada ka käesoleva kirja lisades esitatud eelnõu ja seletuskirja failis jäljega tehtud normitehniliste märkustega ja märkustega eelnõu mõjuanalüüsi kohta.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse reglemendi § 6 lõikele 5 palume eelnõu esitada Justiitsministeeriumile täiendavaks kooskõlastamiseks pärast praegusel kooskõlastamisel saadud arvamuste läbivaatamist ja vajaduse korral eelnõu parandamist, et enne eelnõu Vabariigi Valitsusele esitamist kontrollida selle vastavust hea õigusloome ja normitehnika eeskirjale.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa-Ly Pakosta
justiits- ja digiminister

Lisa: Eelnõu ja seletuskirja failid Justiitsministeeriumi märkustega

Kärt Voor 620 8239, Kart.Voor@just.ee
Helen Uustalu
Signe Reinsalu
Karen Alamets
Mariann Salomets
Karin Maisvee
Monika Tappo
Einar Hillep